

KRYTERIA OCENIANIA ODPOWIEDZI
Próbna Matura z OPERONEM

Język polski
Poziom rozszerzony

Listopad 2011

W niniejszym schemacie oceniania zadań otwartych są prezentowane przykładowe poprawne odpowiedzi. W tego typu zadaniach należy również uznać odpowiedzi ucznia, jeśli są inaczej sformułowane, ale ich sens jest zgodny z podanym schematem, oraz inne poprawne odpowiedzi w nim nieprzewidziane.

Temat 1. Dokonaj analizy i interpretacji *Pieśni XXI* Jana Kochanowskiego i sonetu *Do trupa* Jana Andrzeja Morsztyna. W obu utworach porównaj obraz zakochanego mężczyzny oraz refleksje na temat roli miłości w życiu człowieka. Zwróć uwagę na sposób ukształtowania wypowiedzi poetyckiej.

I. Rozwinięcie tematu (maksymalnie 26 pkt)

1. Określenie zasady zestawienia tekstów (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) teksty z różnych epok – renesans i barok,
- b) podmiot liryczny – człowiek zakochany,
- c) odmienny adresat,
- d) dwa różne obrazy zakochanego (szczęśliwy i nieszczęśliwy),
- e) różne sposoby mówienia o miłości,
- f) liryka zwrotu do adresata.

2. Konstrukcja wypowiedzi – *Pieśń XXI* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) adresat – ukochana, której znakiem są „Oczy dziwnej piękności”,
- b) wiersz stychiczny, brak podziału na strofy,
- c) budowa regularna (wersy 11- i 7-zgłoskowe),
- d) wers równy zdaniu bądź jego logicznej części (brak przerzutni z wyjątkiem wersów 5. i 6.),
- e) silne rymizowanie uzyskane dzięki sylabizmowi (wiersz 13-zgłoskowy) i rymom (rymy parzyste, dokładne, żeńskie).

3. Konstrukcja wypowiedzi – *Do trupa* (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) nietypowy adresat – trup,
- b) barokowy koncept – zestawienie stanu zakochania ze śmiercią,
- c) budowa stroficzna (2 strofy 4-wersowe i dwie 3-wersowe), charakterystyczny układ rymów (abba abba cdd cee),
- d) kompozycja wypowiedzi lirycznej związana z rygorystycznym gatunkowym (strofy 1.–2. – opis podobieństw między osobą zakochaną i trupem, strofy 3.–4. – opis różnic tych sytuacji, refleksja uogólniająca),
- e) sylabizm (11-zgłoskowiec),
- f) funkcja tytułu (wskazuje nietypowego adresata).

4. Refleksje dotyczące stanu zakochania i roli miłości – *Pieśń XXI* (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) czuje się „złowiony” (miłość pojawiła się po ujrzeniu ukochanej),
- b) zadowolony ze swojej sytuacji,
- c) szczęśliwy,
- d) wesoły mimo trosk,
- e) wbrew opinii innych odczuwa rozkosz,
- f) miłość zniewala zakochanego, zabiera wolność („Srogie łańcuchy na swym sercu czuję”, „sidłem utowiony”),
- g) miłość jest źródłem szczęścia i rozkoszy,
- h) miłość to uczucie silne, groźne („srogie łańcuchy”),
- i) miłość przychodzi niespodziewanie („dzień to błogosławiony”).

5. Refleksje dotyczące stanu zakochania i roli miłości – *Do trupa* (0–5 pkt)

Na przykład:

- a) podmiot liryczny dostrzega podobieństwa w sytuacji swojej i osoby nieżyjącej,
- Argument:
- b) zraniony („strzałą miłości”), blady („nie mam rumianości”), nie jest w stanie kierować się ani zmysłami, ani rozumem (nie czuje się wolny),
- c) dostrzega różnicę między sobą (osobą zakochaną) a osobą nieżyjącą,

Argument:

- d) płacze, cierpi, miłość pali go wewnętrznym ogniem („jam w piekielnej śreżodze”),
  - e) cierpienie spowodowane miłością nie przemija, trwa wiecznie,
- Obraz miłości:
- f) miłość to cierpienie, ból,
  - g) stan zakochania można porównać ze śmiercią,
  - h) miłość jest gorsza od śmierci,
  - i) miłość zniewala zmysły,
  - j) miłość odbiera rozum („rozum łańcuchem powity”).

6. Językowy kształt obu tekstów (0–5 pkt)

Na przykład:

Pieśń XXI

- a) metaforyka odwołująca się do obrazu miłości – łowów ukochanego („siłłem ułowiony”, „siłłem upleciony”),
- b) epitety („piękne”, „wesole”, „srogie”) intensyfikujące poetyckie obrazy,
- c) synekdocha („oczy dziwnej piękności [...] ja waszym siłłem upleciony”),
- d) nagromadzenie słownictwa wskazujące na stan emocjonalny podmiotu lirycznego („szczęście”, „wesole”, „rozkosz”, „błogosławiony”).

Do trupa

- e) anafora wskazująca na adresata wypowiedzi,
- f) inwersje składniowe podkreślające stan emocjonalny osoby mówiącej,
- g) antytezy („milczysz” – „kwili”, „nic nie czujesz” – „cierpię ból”, „ty się rozsypiesz” – „ja się nie mogę rozsypać”) podkreślające różnice między śmiercią i miłością,
- h) paradoksy (sytuacja trupa lepsza niż zakochanego, miłość to cierpienie),
- i) symbolika łańcucha jako znaku zniewolenia,
- j) hiperbole („jam w piekielnej śreżodze”).

7. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstów (0–2 pkt)

Na przykład:

- a) światopogląd renesansowy,
- b) światopogląd barokowy,
- c) kontekst literacki,
- d) kontekst estetyczny.

8. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek (3 pkt)

Dostrzeżenie wpływu epok na językowy kształt utworów (środki typowe dla renesansu i baroku), ten sam punkt wyjścia (miłość to niewola) prowadzi do innych wniosków (optymizm – pesymizm, radość – smutek, szczęście – cierpienie).

Częściowy wniosek (2 pkt)

Dostrzeżenie związków kształtu wypowiedzi i obrazu miłości ze światopoglądem epok.

Próba podsumowania (1 pkt)

Dostrzeżenie różnic w podejściu do stanu zakochania i w ukształtowaniu wypowiedzi.

II. Kompozycja (0–2 pkt)

Kompozycję wypracowania należy ocenić wtedy, gdy zostały przyznane punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnątrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (2 pkt)
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (2 pkt)
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne słownictwo, frazeologia i fleksja (8 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne słownictwo, składnia, frazeologia i fleksja (6 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne słownictwo, składnia i frazeologia (4 pkt)

– język w pracy komunikatywnej mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (2 pkt)

– język w pracy komunikatywnej mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

– bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (2 pkt)

– poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); na ogół poprawna interpunkcja (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)

Temat 2. Dokonaj analizy i interpretacji fragmentu opowiadania Pawła Huellego. Zwróć szczególną uwagę na sposób przedstawienia zabawek oraz ich znaczenie w życiu bohaterów.

I. Rozwińcie temat (maksymalnie 26 pkt)

1. Wstępne rozpoznanie całości (0–2 pkt)

Na przykład:

- interpretacja tytułu,
- sytuacja wypowiedzi – wspomnienie (widok domu towarowego przywołuje wspomnienia z dzieciństwa – „nie-widzialna furтка czasu”),
- wspomnienia dorosłego człowieka obejmujące wydarzenia sprzed prawie czterdziestu lat („po niemal czterdziestu latach”),
- narracja prowadzona z punktu widzenia bohatera (mowa pozornie zależna),
- dominująca rola motywu zabawek.

Analiza elementów świata przedstawionego i ich interpretacja

2. Czas i przestrzeń (0–3 pkt)

Na przykład:

- czas narracji – lata dziewięćdziesiąte (czterdzieści lat po odwilży),
- czas wspomnień – wigilijny wieczór, lata pięćdziesiąte/okres odwilży („Teraz będą już może wypuszczać za granicę”, „Wąsaty potwór zamknął nas w klatce”),
- miejsce akcji – przed wystawą domu towarowego w jednym z krajów Europy Zachodniej,
- miejsce akcji (we wspomnieniach) – dom rodzinny, pokój rodziców (ze stołem i choinką).

3. Bohaterowie (0–2 pkt)

Na przykład:

Główny bohater

- dorosły mężczyzna, jeden z braci,
- przebywa poza domem (mieszka w hotelu),
- z nostalgią wspomina czasy dzieciństwa,

Inni bohaterowie

- rodzice, babcia Maria, brat.

4. Obraz zabawek (0–5 pkt)

Na przykład:

- model kolejki elektrycznej wykonany przez szwajcarską firmę Merklin,
- przywieziony „z dalekiej podróży”,
- prezent odmienny od tych sprzed lat („spoglądali na pudełka zapakowanych prezentów. Tym razem było ich nadspodziewanie dużo i miały spore rozmiary”),
- wykonany perfekcyjnie (wiernie odwzorowanie prawdziwych elementów),
- lepszy niż dostępne zabawki wykonane w krajach socjalistycznych,
- wyjątkowość zabawki („Szanujcie to [...] drugi raz taka okazja może się nie trafi”),
- poznawanie zabawek również z katalogu domu towarowego.

5. Znaczenie zabawek w życiu chłopców (0–7 pkt)

Na przykład:

- zaciekawiają,
- budzą zachwyt, podziw („ich zachwyt nie miał granic”, „Ze sporą dozą uznania oglądali”),
- odwracają uwagę codzienności („ledwie zwracali uwagę na rozmowę dorosłych”),
- budzą emocje („z namaszczeniem przewracając cienkie kartki”),
- pobudzają wyobraźnię chłopców,

- f) symbolizują dobrobyt krajów Europy Zachodniej (ich precyzja wykonania, wielość),
- g) swoją doskonałością uwypuklają szarość socjalistycznej rzeczywistości,
- h) symbol marzeń,
- i) symbol dalekiego, nieznanego świata („Nad całym tym światem [...] unosiła się mgielka tajemnicy”),
- j) symbol lepszej przyszłości („tęsknotą za daleką podróżą, która odmieni ich życie”).

6. Sposób przedstawienia zabawek (0–3 pkt)

Na przykład:

- a) epitety podkreślające niezwykłość zabawek („prawdziwe detale”, „wspaniała zabawka”)
- b) wyliczenia podkreślające bogactwo świata zabawek („długie proste, zakręty, zwrotnice, semafony, a do tego górskie tunele, budynki stacji i wiadukty”, „zderzak, drabinkę, resor, koło czy reflektor”),
- c) słownictwo nacechowane emocjonalnie, oddające stosunek bohatera do zabawek („doskonały wzorzec”, „wspaniała zabawka”),
- d) interpretacja metafory „Wąsaty potwór zamknął nas w klatce”,
- e) kontrast (zabawki wyprodukowane w państwach komunistycznych a zabawki szwajcarskie).

7. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstów (0–1 pkt)

- a) historyczny,
- b) literacki.

8. Wnioski (0–3 pkt)

Pełny wniosek (3 pkt)

Dostrzeżenie symbolicznych funkcji zabawek. Interpretacja ich we właściwym kontekście. Wskazanie związku symboliki z kreacją świata przedstawionego.

Częściowy wniosek (2 pkt)

Dostrzeżenie symbolicznej funkcji zabawek. Wskazanie jej związku z kreacją świata przedstawionego.

Próba podsumowania (1 pkt)

Dostrzeżenie symbolicznej funkcji zabawek.

II. Kompozycja (0–2 pkt)

Kompozycję wypracowania należy ocenić wtedy, gdy zostały przyznane punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnątrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym (2 pkt)
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. Styl (0–2 pkt)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka (2 pkt)
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. Język (0–8 pkt)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne słownictwo, frazeologia i fleksja (8 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne słownictwo, składnia, frazeologia i fleksja (6 pkt)
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne słownictwo, składnia i frazeologia (4 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych (2 pkt)
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. Zapis (0–2 pkt)

- bezbłędna ortografia; poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) (2 pkt)
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia); na ogół poprawna interpunkcja (1 pkt)

Uwaga! Jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. Szczególne walory pracy (0–4 pkt)